

Každý z nás si může zvolit dobro

Sofia Segovia je mexická autorka dvou celosvětových bestsellerů, přeložených i do češtiny. Jejím velkým tématem je válka, ale ne z pohledu mužů, ale žen a dětí. „Když je válka, muži mizí a ženy musí posbírat rozbité kousky a zkoušet je dát zase dohromady. Není to hezké a není to lehké. Proto se historie nikdy nevypráví z pohledu žen. Protože je to nuda,“ říká v rozhovoru žena, která jde ve své tvorbě proti proudu.

TEXT LUCIE RYBOVÁ

U nás letos vyšla vaše druhá kniha, Jantarové slzy. Ta popisuje druhou světovou válku v současném Kaliningradu, tehdejší Königsbergu. Řekněte mi upřímně... co lidé v Mexiku vědí o evropské historii? Není to risk psát o něčem tak moc vzdáleném?

Ono se to může zdát, ale je to přesně naopak. Příběh obyčejných lidí, kteří prožívají válku je ten nejuniverzálnější příběh, který existuje. Jejich osudy jsou stále kolem nás. Dramata, která prožívají, můžeme vysledovat až ke druhé světové válce a ještě dál. Protože válka nikdy skutečně nekončí. A také žádná válka není tak úplně cizí.

Evropa příští rok slaví 80. rok od konce 2. světové války, vítězství nad fašismem. Vy ji popisujete z pohledu zástupců národa, který ji začal. Který stál za vším tím neštěstím, který vítal Hitlera jako spasitele. Proč jste si vybrala právě tento pohled?

Uvědomuji si, že je to neobvyklé pojetí, ale je to jedna z částí celého příběhu a neměli bychom ji opomíjet. Pokud z celkového obrazu zvolíte k vyprávění jen jednu z linek, volíte automaticky také to, co nevyprávět. Tím o onen celkový obraz přicházíte. Myslím si, že i tento příběh musel být vyprávěn a také mám za to, že je dobré, aby jej vyprávěl někdo, kdo ve válce nikoho neztratil. Někdo, kdo má jiný úhel pohledu, než je pohled vítězné strany, který se časem stává absolutním. Riziko to bylo, protože pokud by se mi nepodařilo vyjádřit to, co jsem chtěla, mohlo by to být teoreticky považováno za popírání holokaustu. Což ale není. V žádném případě. Když ale nevidíme celý příběh, hrozí riziko, že budeme stále znovu a znovu padat do stejné pasti.

Do jaké myslíte?

Válka nezačala prvním výstřelem. První bomby poslala nacistická vláda vlastním lidem, kdy je bombardovala zprávami plnými nenávisti a strachu. Pracovala jsem vždy jako specialistka na komunikaci a citlivě tak vnímám tu dokonalou bouři, vytvořenou mezi válkami. A když dnes vidím Donalda Trumpa, jak bombarduje Američany zprávami proti Mexičanům, cítím, že se to děje opět. Přesně takto to začalo v Německu. Násilí začíná slovy. Myslím, že musíme mluvit o tvrdých pravdách a nic nevynechávat. I díky tomu pak můžeme pochopit, že každý hlas má význam. Každý hlas je důležitý. Studovala jsem volební historii Pruska a sledovala, jak celý národ s nadšením podpořil jednoho vůdce, a jen o pár let později část jejich země přestala existovat. Jako by to byla země fantazie. A to je něco, co musíme mít na paměti: měli bychom volit s vědomím a svědomím a uvědomit si, kdo k vám promlouvá prostřednictvím médií, novin, nebo dokonce učebnic. Když odevzdáte svůj hlas a vložíte svou víru do nějaké osoby, pak nesete odpovědnost. A doplácí na to také ti nevinní.

Myslíte děti?

Ano. Ony byly dalším důvodem, proč jsem tento příběh chtěla vyprávět. Protože jsem žena a matka. Uvědomila jsem si, že v současném vyprávění nejenže chybí strana poražených, ale že dějiny nikde nezmiňují ženy a děti. Jsme z historie jednoduše vymazány. A přitom se nás také týká. I děti, kterým bylo tehdy čtyři pět let. Ilse a Arno, hlavní hrdinové Jantarových slz, se přestěhovali do mého města, znám je a znám jejich děti a jsou to úžasní lidé. A já si uvědomila, že i děti, které se narodily o dvě tři generace později posuzujeme stejně tvrdě jako dospělé. Stále na ně ukazujeme prstem.

Z podobně netradičního úhlu popisujete část mexické historie ve svém románu Šepot včel. Vy ráda boříte zažitě myšlení, že?

Jdu proti proudu a vím to. Ale opravdu věřím, že literatura je brána k porozumění. My máme jedno přísloví, které říká, že jen lidé, kteří spolu mluví, se mohou pochopit. Já bych šla ještě dál a řekla, že lidé, kteří čtou, se mohou do druhého vcítit. Historie nám nepomůže vžít se do kůže někoho jiného. Literatura ano. Díky ní můžeme cestovat časem. Když čteme, tak to vlastně žijeme, a když to prožíváme, tak to nezapomeneme. Když se učíme historii na zkoušku, pamatujeme si ta data často jen pár dní. Ale díky knize se můžeme stát mužem ve válce, ženou i dítětem. Členem národa, který už neexistuje. A doufám, že to, co má kniha říkat je, že ve válce není žádná romantika. Jen utrpení.

Jak se do příběhu dvou dětí dostal kapitán sovětské armády a pozdější držitel Nobelovy ceny za literaturu Alexander Solženicyn?

Když jsem dělala rešerše, stále znovu a znovu se mi jeho jméno objevovalo. Do té doby jsem ho neznala. A i když u dobytí Königsburgu nebyl, protože byl v té době už ve vězení za kritiku toho, co jeho armáda provádí Prusům, a především pruským ženám, viděla jsem v něm obrovskou příležitost ukázat, že každý z nás má tu možnost zvolit si dobro. On jednou řekl: „Hranice mezi zlem a dobrem prochází středem každého lidského srdce.“ To je prostě nádherné a je to podle mě naprostá pravda. Když bychom si my všichni uvědomili to, co on, mohli bychom všichni zachránit sami sebe a možná i další lidi. I když má v mém románu jen malou roli, chtěla jsem ho tam mít. Takovým člověkem chci být, takové lidi chci mít kolem sebe a možná i někomu do takového člověka pomoci.

Jantarové slzy jste psala na základě skutečného příběhu, i když místy upraveného. Je to příběh Ilse, malé dívky. Kde jste se potkaly?

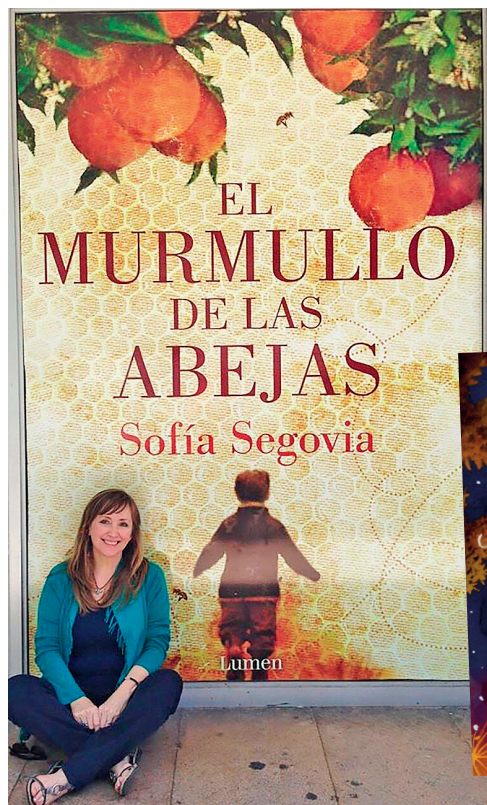
Já ji znám od svých asi čtrnácti let. Tehdy jsem totiž potkala její dceru a staly se z nás kamarádky. My v Monterrey žijeme jako taková obrovská rodina a rodiče mých kamarádek jsou pro nás automaticky tetami a strýci. Má kamarádka se narodila v Německu a do Mexika se její rodina přestěhovala, když jí byly asi tři roky. Mě vždycky hodně zajímalo, co její rodiče dělali v době války, ale také jsem cítila, že je to velmi citlivá otázka, která by mohla vyznít jako obvinění. A tak jsem se nikdy nezeptala. Ona mi ale jednou sama vyprávěla příběh své maminky, která jako malé dítě utíkala před boji. To mě ohromilo. Najednou jsem si uvědomila, že tenhle příběh neskončil, že stále pokračuje a že tu jsou stále lidé, kteří jej mohou vyprávět. Zeptala jsem se kamarádky, jestli bych si mohla s její maminkou promluvit a ona mi dala tu velkou důvěru, že mi svůj příběh řekla. To ona je Ilse. Za tu důvěru jsem jí vděčná dodnes.

Jak poté knihu hodnotila?

Pozitivně. Ilse mi vyprávěla vše ze svého pohledu, dala mi tu hlavní linku, ostatní byla má fabulace. Ale asi jsem odvedla dobrou práci, protože mi říkala, že konečně pochopila svou mámu, která o válce nikdy nechtěla moc mluvit. Také říkala, že se díky mé knize dokázala spojit se svým otcem, že jej v knize cítí. Ona se s ním musela jako malé dítě rozloučit a pak být celá léta jen s mámou. Fungovaly v režimu přežití a snažily se vyrovnat se vším, co následovalo. Ilse byla na svou matku často naštvaná, jak už to u dětí bývá. O otci naopak vypráví jako o někom, kdo zmizel a zachoval si status hrdiny. To je mimochodem velmi dojemné, ale také nespravedlivé vůči její mamince. Ale taková je historie světa. Když je válka, muži mizí a ženy musí posbírat rozbité kousky a zkoušet je dát zase dohromady. Není to hezké a není to lehké. Proto se historie nikdy nevypráví z pohledu žen. Protože je to nuda. Válka je pro historiky zajímavá. Ale svět žen? Každodenní život, kterým pracují na obnově světa?

Vaše první kniha vyšla, když vám bylo zhruba pětáctičet let. Je to těžké v tomto ohledu prorazit pro matku tří dětí z průmyslové části Mexika?

Těžké to nebylo ani tak proto, že jsem žena nebo matka, ale právě proto, že pocházím z města Monterrey. Te je průmyslové město, zaměřené na tvrdou práci. Nebyly

Její první kniha Hurikán vyšla v Mexiku v malém nákladu, ale hned ta druhá Šepot včel (vlevo na snímku plakát k vydání v originále) ji proslavila. Sofía knihu z historie Mexika vydala měsíc před padesátinami. Třetí – Jantarové slzy zase popisují události 2. světové války v Prusku. Chystá další román, opět z historie Mexika, a to z území, které zabraly USA.

tam žádné knihovny, žádná místa, kam jít za kulturou. V naší DNA je jen tvrdá práce, která vám pomůže přežít. Umění žádné. To jen tak nepřepere. Svou první knihu jsem začala psát v roce 2000, kterému mnozí předpovídali, že bude tím, kdy nastane konec světa. Mně bylo asi 35 let a tohle byla dobrá příležitost se zastavit a říct si „jsem tohle opravdu já?“ Psala jsem tehdy proslovy, různé projekty a tiskové zprávy, ale to všechno pro někoho jiného. Měla jsem ale něco opravdu svého? Jasně, byla jsem něčí matka, něčí manželka, něčí dcera nebo kamarádka. Ale kde jsem byla já? Co jsem já udělala, co nemá nic společného s někým jiným? Tehdy jsem si vzpomněla, že jsem za svého mládí, ještě na univerzitě, psala povídky, krátké příběhy a byla jsem opravdu nejšťastnější. Tehdy jsem to byla opravdu já, i když jsem byla pro ostatní divná. Protože tohle my v Monterrey neděláme. To není práce. To je umění, a to vzniká někde jinde. A tak jsem na konci školního roku všechny tyhle sešity vyhodila.

Jako úplně vyhodila?

No ano, nemůžete si nechat všechno. Třídíte, vyhazujete a na tomhle nikomu nezáleželo a vlastně ani mně, vždyť to k ničemu nesloužilo, jen pro radost. Na přelomu tisíciletí jsem si pak uvědomila, že se k tomu chci vrátit a dělat něco, co je jen moje. Vůbec mě nenapadlo, že bych své povídky vydávala, jen jsem je zase chtěla

psát. Tehdy jsem otevřela noviny a bylo to jako znamení: inzerát na spisovatelský workshop. Když jsem tam přišla, ptali se mě, o čem píšu. To byl okamžik prozření. Může se to zdát divné pro někoho, kdo není odsud, ale mě až v tu chvíli došlo, že i já mám právo psát. Na další hodinu jsem už měla začátek svého prvního románu.

Hurikánu?

Ano, Hurikánu. Příběhu z Monterrey. Tehdy jsem ho dopsala a poslala do nakladatelství v Mexico city. A víte co?

Co?

Ještě stále čekám na odpověď. Vůbec se neozvali. O deset let později ale vláda hledala nové spisovatelské talenty a já jim tento román poslala. Tehdy vyšel v malém nákladu asi tisíce kusů. Ale ve mně to zažehlo oheň. Najednou jsem měla čtenáře, ke kterým se má slova dostanou. Celé ty roky jsem v hlavě měla další knihu, Šepot včel. A celé ty roky jsem čekala a nevěděla, co mám dělat. Jestli to má nějaký smysl. To ticho od nakladatelství je pro autory velmi kruté.

Litujete, že jste ztratila deset let?

Nelituji. V oněch pětáctičeti letech jsem nebyla stejný člověk. Těch deset let byl vlastně čas investovaný do srážky se životem. Během nich se udály věci, díky kterým jsem mohla příběh pojmut s větším citem. Když vyšla má druhá knížka, Šepot včel, chyběl mi měsíc do padesátky. Takže

nikdy není pozdě. Vlastně naopak. V té době už byly mé děti velké a samostatné. Kdybych byla mladší, bylo by to těžší.

Takže Šepot včel už vyšel za méně než deset let?

Ano, a především díky nástupu internetu. Když jsem vydávala Hurikán, ještě internet nebyl. Musela jsem rukopis vytisknout a poslat poštou. A na balík samozřejmě napsat zpáteční adresu. Když ho v nakladatelství někdo dostal na stůl, řekl si, že nikdo z Monterrey nemůže napsat dobrý román. Při další knize už ale stačilo ji poslat e-mailem, takže nikdo nevěděl, odkud jste. Tehdy se jim to líbilo a řekli mi, ať přiletím podepsat smlouvu. Já se hned ptala na to, kdy se to začne překládat do dalších jazyků. A paní z nakladatelství mi řekla, že si o něčem takovém můžu nechat jen zdát, vždyť jsem Mexičanka! Navíc je Šepot včel příběh z historie Mexika. Ten prý nebude nikoho zajímat, že je moc regionální. A já jí řekla, že přece v historii spisovatelství neexistuje román, který by nebyl regionální. Bídníci, Vojna a Mír, Sto roků samoty. To vše je regionální. Proto přece čteme, abychom se dostali na různá místa do různých časů. A že já svou knihu vidím všude. A měla jsem pravdu.

Chystáte letos na podzim vydat další knihu, i když trochu jinou...

Ano, už jen doděláváme poslední úpravy. Už několik let vedu workshop pro budoucí spisovatele. Vždy mi scházela na trhu příručka ve španělštině o tom, jak psát. A myslím, že teď už mám určité právo něco takového napsat. Původně to byly jen takové úryvky pro mou třídu a postupně se z toho stávala kniha. A znamenala pro mě hrozně moc. Vznikala v době covidu. Děkala jsem tehdy pravidelně spisovatelské online workshopy, protože jsem cítila, že všichni potřebujeme něco, abychom se z toho nezbláznili. A chtěla jsem také psát, ale měla jsem blok. Prostě to nešlo. Poté má mladší dcera těžce onemocněla. A já v zemi, která nemá centra pro léčbu rakoviny, sháněla alespoň základní léky na tuto nemoc. Zároveň má maminka, která je srdcem celé rodiny, měla těžký covid a strávila měsíce

v nemocnici. Teď je vše v pořádku, dcera je zdravá, je tu v Praze se mnou. Ale díky této příručce jsem opět začala psát a můj blok zmizel.

Takže už vzniká i další román?

Ano a inspirovaly mě vlastně právě Jantarové slzy. Protože jak jsem psala o Prusku, najednou jsem si uvědomila, že se v Mexi-

ku přece stalo to samé. Texas a celý jih Spojených států bylo kdysi Mexiko, které najednou zmizelo lidem přímo pod nohama. Kde jsou Mexičané, kteří tam žili? Kterí se museli ve vlně násilí stěhovat a řada z nich o tom už nikdy nepromluvila? Jak žijí jejich děti, které nevědí, odkud přišly? Podle mě je pří-

běh, který si nikdo nepamatuje, ztracenou příležitostí. Když jsem psala Jantarové slzy, jak jste sama říkala... příběh, který je tak daleko... uvědomila jsem si, že ten základní příběh o cestě, o migraci, nikdy nebyl daleko. Vždycky mi byl velice blízký. ●

SOFIA SEGOVIA

- Mexická autorka knih *Šepot včel* a *Jantarové slzy*
- Matka tří dětí a majitelka dvou psů a jedné kočky
- Její poslední román *Jantarové slzy* popisuje osud dvou rodin, žijících v době 2. světové války v Königsbergu, dnešním Kaliningradu.